

“ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” :
ภาพของศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช
พุทธศตวรรษที่ ๑๕-๒๓

ปรีชา นุ่นสุข

๑. บทนำ

บทความนี้มีเจตนาที่จะมองภาพของศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๒๓ โดยอาศัย “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” เป็นเครื่องมือ และจะใช้หลักฐานอื่นๆ ประกอบบ้างเท่าที่จำเป็น ซึ่งการมองโดยอาศัย “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” เป็นเครื่องมือนี้มีข้อจำกัดอยู่ไม่น้อย ดังนั้น การมองด้วยวิธีนี้อาจจะเป็นเพียงพื้นฐานที่จะช่วยในการศึกษา ได้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชในช่วงดังกล่าวและศาสตร์แขนงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงควรจะได้รับการปรับปรุงในโอกาสต่อไป และในทำนองเดียวกันบทความนี้ก็จะเป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นที่ควรจะได้รับการพัฒนาในโอกาสต่อไปเช่นกัน

๒. ความเป็นมาของ “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช”

ดูเหมือนว่า “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” จะเป็นศาสตร์อันลึกลับสำหรับวงวิชาการในบ้านเรา เพราะได้รับการเอาใจใส่ในการศึกษาค้นคว้าน้อยมากเมื่อเทียบกับเอกสารโบราณประเภทตำนานและพงศาวดารเรื่องอื่นๆ จึงไม่น่าแปลกใจแต่อย่างใดที่ “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” ได้รับการตีพิมพ์อย่างเป็นทางการครั้งเดียวเท่านั้น คือ พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพอำมาตย์เอก พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (สินธุ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา) เมื่อปีมะเมีย พ.ศ. ๒๔๗๓

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๕ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาถนอมพิทยาลักษณ์ ทรงนิพนธ์คำนำด้วยพระองค์เองในฐานะนายกราชบัณฑิตยสภา เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ โดยทรงกล่าวถึงที่พบและพระตำริเกี่ยวกับตำนานเรื่องนี้ไว้ในตอนต้นของคำนำที่ทรงนิพนธ์ว่าดังนี้

“เรื่องพงศาวดารพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช ข้าพเจ้าได้มาจากเมืองนครศรีธรรมราชนานแล้ว ตั้งใจจะตรวจทำคำอธิบายหมายเลขเสียก่อนแล้วจึงจะพิมพ์ แต่ติดกิจการต่างๆ ต้องทิ้งเรีกร้างมาจนบัดนี้ เมื่อนายสุฤทธิ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้เป็นบุตรมาขอหนังสือซึ่งจะพิมพ์แจกในงานศพอำมาตย์เอก พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (สินธุ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเคยเป็นผู้ได้ช่วยราชบัณฑิตยสภาตรวจรักษาโบราณวัตถุสถานมามาก ข้าพเจ้าเห็นว่า ควรจะหาหนังสือซึ่งเกี่ยวเนื่องด้วยเมืองนครศรีธรรมราช ให้ค้นพบหนังสือเรื่องนี้ จึงได้ให้พิมพ์สำหรับแจกในงานพระราชทานเพลิงศพพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (สินธุ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา) เสียก่อน ส่วนการตรวจทำคำอธิบายหมายเลขนั้นไว้หาโอกาสทำต่อไป และคิดเห็นว่า การที่พิมพ์ครั้งนี้จะมีประโยชน์ทำให้ผู้อื่นที่เอาใจใส่ในโบราณคดี เมื่อได้หนังสือฉบับที่พิมพ์ไปจะได้ช่วยตรวจให้เป็นหลายแรงด้วยกัน หวังใจว่าถ้าท่านผู้ได้อ่านตรวจเห็นควรจะทำคำอธิบายหมายเลขอย่างไรจะบอกมาให้ทราบที่ราชบัณฑิตยสภา”

เป็นที่น่าเสียดายว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาถนอมพิทยาลักษณ์ มิได้ทรงกล่าวถึงลักษณะหรือรายละเอียดของเอกสารโบราณชิ้นนี้ไว้ อีกทั้งพระองค์ยังไม่สามารถที่จะทรงดำเนินการต่อไปตามพระตำริอีกด้วย และยังไม่มีผู้ใดสืบทอดพระตำริของพระองค์ทราบจนปัจจุบันนี้ (พฤศจิกายน ๒๕๒๘)

๓. เนื้อหาโดยย่อของ “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช”

ในที่นี้ผู้เขียนได้อาศัย “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” ที่ตีพิมพ์ในโอกาสดังกล่าวข้างต้นเป็นเครื่องมือในการศึกษา เพราะยังไม่สามารถค้นหากันฉบับเดิมได้ และยังไม่พบฉบับอื่น

เพื่อความสะดวกในการอ้างอิง ผู้เขียนขอแยก “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” ออกเป็น ๓ ตอน คือ

๓.๑ ตอนที่ ๑

กล่าวถึงกษัตริย์ ๒ พระองค์ซึ่งทรงพระนามโดยมีคำว่า “ราม” อันเป็นอวตารของพระนารายณ์ (วิษณุ) ซึ่งเป็นเทพองค์หนึ่งในตรีมูรติของศาสนาพราหมณ์นำหน้าพระนาม คือ พระองค์แรก ได้แก่ พระรามาริราช เจ้าผู้ครองนครพาราณสี (รามนคร) ในประเทศอินเดีย ครองราชย์ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๗๒ อีกพระองค์หนึ่ง ได้แก่ พระรามาริบัติ ครองราชย์ในกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๑๘๘๓ พระรามาริราชแห่งพาราณสีทรงทราบเรื่องราวเกี่ยวกับพระรามาริบัติแห่งกรุงศรีอยุธยาจากนายสำเภา จึงได้ทรงส่งสิ่งของมาถวายเป็นพระราชไมตรี พระรามาริบัติจึงทรงส่งทูตไปกราบทูลขอพระบรมรูปต่างพระองค์ของพระรามาริราช พระรามาริราชจึงพระราชทานมาโดยทางเรือพร้อมด้วยเทวรูปพระศรีลक्षมีบรมหงส์ และชิงช้าทองแดง พร้อมด้วยพราหมณ์

แต่เรือดังกล่าวถูกพายุพัดพาเข้าที่ปากแม่น้ำตรัง เทวรูปทั้งหมดและพราหมณ์ไม่เป็นอันตรายและได้มีการนำมายังเมืองนคร พระยานครได้มีหนังสือแจ้งไปยังกรุงศรีอยุธยา พระรามาริบัติจึงรับสั่งให้เจ้าพระยาโกษาธิบดีเดินทางโดยทางเรือมารับเทวรูปทั้งหมดที่เมืองนคร แต่เกิดอศักรวิฤตพายุพัดตลอดสัปดาห์จะอันเชิญเทวรูปไปจากเมืองนครไม่ได้ และพญาโกษาธิบดีได้ฝันว่าเทวรูปทรงพระประสงค์จะประทับที่เมืองนคร จะไม่ประทับที่กรุงศรีอยุธยา

พระยาโกษาธิบดีจึงได้เดินทางกลับพร้อมกับพราหมณ์กึ่งหนึ่งและมีไดอันเชิญเทวรูปไปด้วย แล้วกราบทูลพระรามาริบัติเพื่อทรงทราบ พระรามาริบัติจึงรับสั่งให้เมืองนครจัดที่ประดิษฐานเทวรูปดังกล่าว พระยานครจึงได้จัดที่ประดิษฐานเทวรูปเหล่านั้นที่ท้ายเมืองตำบลท่าม้า และมอบให้พราหมณ์ผู้หนึ่งซึ่งเดินทางมาจากพาราณสีพร้อมกับเทวรูปเป็นผู้ดูแลรักษา

พระรามาริบัติรับสั่งให้พระยาโกษาธิบดีออกมาจัดพิธีตรียัมพวายทรีป่าวยเพื่อบูชาเทวรูปที่เมืองนครในเดือนอ้าย โดยให้พระยาโกษาธิบดีเป็นผู้รับผิดชอบในวันแรม

๑ คำ แล้ววันต่อๆ ไปให้พระยานคร กรมการเมือง และพราหมณ์ผลัดเปลี่ยนกันจัดทุกวันจนครบ ๑๕ วัน ในพิธีนี้มีพิธีการและเครื่องบูชามากมาย (หน้า ๕-๙)

พระยาโกษาธิบดีได้เดินทางมาจัดพิธีดังกล่าวที่เมืองนครได้เฉพาะใน ๓ ปีแรกเท่านั้น หลังจากนั้นมาไม่ได้เพราะเดือน ๑๒ เป็นฤกษ์มรณะ เมืองนครจึงขอจัดพิธีดังกล่าวเอง พระรามาริบัติจึงทรงประทานอนุญาต พร้อมด้วยได้ทรงแต่งตั้งตำแหน่งหัวหน้าพราหมณ์ประจำเมืองนคร และพระราชทานชาวช่างชาวส่วยหญิงชาย ๒๐๐ (คน ?, ครอบครัว ?) สำหรับเป็นข้าพระรักษาเทวสถานและถือเครื่องราชทานสำหรับพระราชพิธีถวายพระราชกุศล พร้อมทั้งได้ออกพระราชกำหนดกฎหมายสำหรับการคุ้มครองพราหมณ์และบริวาร เช่น ห้ามมิให้เมืองนครใช้งานใดๆ ห้ามเก็บภาษี, กำหนดขอบเขตชุมชนพราหมณ์ และกำหนดคหิที่ำนาของพราหมณ์ เป็นต้น (หน้า ๙-๑๗) และตอนท้ายได้กล่าวไว้ว่า “กล่าววงษาวการเท่านั้นแล” (หน้า ๑๗)

๓.๒ ตอนที่ ๒

กล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๐๘๐ ออกพระจันทราราชจุฑามณีศรีทิพจักรุขรียาญาเข้าไปกรุง กราบทูลพระบาทพระนารายณ์เมืองหาง (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบันทึกไว้ว่า “หมายความว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพราะสวรรคตที่เมืองหาง จึงเรียกพระนารายณ์เมืองหางให้ผิดกับพระนารายณ์ลพบุรี”

จึงรับสั่งให้พระยาโกษาแต่งตราออกมายังพยานคร ได้กำชับเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่พราหมณ์ เช่น ไม่ให้ใช้งาน, ไม่ให้เรียกเก็บภาษี, และอย่าให้รังแก เป็นต้น และหากใครกระทำความผิดจะได้รับโทษสถานหนักและตกนรก

อีกทั้งยังให้บูรณะเทวสถาน (หน้า ๑๘), ใต้บัญญัติมงคลพิธีจำนวน ๒๐ พิธีของเมืองนครให้พราหมณ์เป็นผู้กระทำ ส่วนอีก ๕ พิธีให้พราหมณ์กระทำร่วมกับพระสงฆ์ (หน้า ๒๐), ย้ายทลงโทษผู้กระทำผิดต่อพราหมณ์ (หน้า ๒๑), บัญญัติเกี่ยวกับพิธีศพของพราหมณ์ (หน้า ๒๑-๒๒), บัญญัติพิธีแต่งงานของพราหมณ์ (หน้า ๒๓), อานิสงค์ของการสมโภชโดยพราหมณ์ (หน้า ๒๓), การละเว้นโทษของพราหมณ์และโทษของการลงโทษพราหมณ์ (หน้า ๒๓-๓๖), และการคุ้มครองบริวารของพราหมณ์ (หน้า ๓๖-๓๘)

๓.๓ ตอนที่ ๓

กล่าวว่าเมื่อ พ.ศ. ๑๘๔๐ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระค
 นารายณ์ รามธิบดี นมัสการพระศรีรัตนมหาธาตุแล้ว “ตรัสด้วยขมมนมทั้งหลายอันมาแต่เมือง
 ศรีธรรมราช” ซึ่งได้กราบทูลเกี่ยวกับความเดือดร้อนของพราหมณ์เกี่ยวกับที่ทำมาหากินถูกนำ
 หัวขึ้นโรงศาล, ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมโรงศาลและค่าภาษี เป็นการเสียเกียรติพราหมณ์

จึงมีพระราชโองการตรัสแก่ขุนพิพัฒน์โกษาให้แต่ง พระกำหนดและ
 พระธรรมศาสตร์ให้แก่พราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช ให้พระยานครและชาวต่างชาติในนคร
 วงเวียงการกระทำดังกล่าว (หน้า ๓๘-๔๒) และให้พระกำหนดนี้คุ้มครองไปถึงบิวารของ
 พราหมณ์ด้วย

ท้ายตอนที่ ๓ นี้ได้เขียนบอกไว้ว่าเขียนจบเมื่อ พ.ศ. ๒๒๗๗ แต่ได้มีหนังสือ
 ของพระครูพิเชษฐโหราจารย์มาถึงหัวหน้าและคณะพราหมณ์เมืองนครว่าศาสนาพราหมณ์ใน
 เมืองนครร่วงโรย จึงขอให้ปลัดเมืองช่วยบำรุงศาสนาพราหมณ์ ให้พราหมณ์ปฏิบัติกิจอยู่ใน
 ศีลในสัจย์ให้มั่นคงเหมือนในกรุง, ให้รักษาเทวสถานทั้งปวง หากพราหมณ์ผู้ใดไม่ปฏิบัติให้
 ลงโทษสถานหนักถึงประหารชีวิต (หน้า ๕๔-๕๗), หากตระกูลใดสิ้นทายาทแล้วให้เอาตระกูล
 อื่นมาบวชเป็นพราหมณ์ประกอบพิธีได้ (หน้า ๕๗), หากจะให้ผู้ใดเล่าเรียนทางนี้เพื่อการ
 ประกอบพิธีต่อไปก็ให้ส่งเข้าไปเรียนในกรุงได้ และจบลงในตอนที่ว่า

...ให้ท่านกรมพระปลัดเห็นแก่ศาสนา ยกฝ่ายไสยศาสตร์ชาติพราหมณ์ไว้
 ครั้งหนึ่งก่อน ท่านก็จะได้ไชยพรพระอิศวร พระนารายณ์นั้นเอาเป็นที่พึ่งแก่ชีพ
 พราหมณ์สืบต่อไป ในทุกวันนี้และจะเกิดศรีสวัสดิ์พัฒนาภคมาจนสุขขงทุก
 ประการ วรรณฯ และวัฒนาการสืบไป ฯ

๔. ข้อสังเกตเกี่ยวกับ “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช”

๔.๑ ข้อ

เอกสารโบราณชิ้นนี้ออกจะมีชื่อที่สับสนอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะการใช้ชื่อนำ
 หน้าเรื่องระหว่างคำว่า “ตำนาน” และ “พงศาวดาร” กล่าวคือ ที่ปกและปกในให้ชื่อเรื่องว่า
 “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” ทั้งๆ ที่ในคำนำที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมพระยาคำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์นั้น ได้ทรงกล่าวไว้ในตอนต้นว่า “. . . เรื่องพงศาวดารพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช นี้ข้าพเจ้าได้มาจากเมืองนครศรีธรรมราชนานแล้ว . . .” ครั้นถึงตอนต้นเรื่องจริงๆ ได้กล่าวไว้ว่าดังนี้ “. . . ศรีสุภมัตตฤคิเรก ๑๒๕๑ ศกปี ประถมญาณ จัปเต็มบูรพาการก็มีตำนานนครอยู่ฝ่ายปัจฉิมทิศ . . .” และในตอนจบของตอนเดียวกันนี้ก็ได้อีกกล่าวไว้ว่า “. . . กล่าววงชาวตราบเท่านี้แล . . .”

๔.๒ ผู้เขียน

ถึงแม้ว่าในเนื้อหาข้างต้นแทบทุกตอนจะอ้างอิงว่าเขียนโดยพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์แห่งราชธานีมายังเจ้าพระยานครก็ตาม แต่ข้อความที่เขียนมีข้อที่น่าสังเกตว่ามีคำภาษาถิ่นภาคใต้ปะปนอยู่แทบทุกตอน เช่น

เป็นไปเงื่องแน่น	– จัง จัง (หน้า ๒)
รักษาไว้เท่ารุ่ง	– รักษาไว้จนรุ่ง (หน้า ๓)
เข้าตอกเทียนหนึ่ง	– เกวียน (หน้า ๖)
หัวมันลูกแดง	– มัน แแดง (หน้า ๗)
น้ำมันหมากพร้าวพเนียงหนึ่ง	– ภาชนะทำด้วยดินมีปากกว้าง (หน้า ๗)
หัวเหมิน	– หัวหมิ่น (หน้า ๒๕)
หวะปาก	– ผ่าปาก (หน้า ๒๗)
ถ้ำลาบสาบสูญ	– ค่อยๆ สูญหายไป (หน้า ๔๕)
เสิบไป	– สิบไป (หน้า ๑๖)

เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจสันนิษฐานได้ว่าเอกสารโบราณชิ้นนี้อาจจะเขียนโดยพราหมณ์จากนครศรีธรรมราชที่เข้าไปรับราชการในราชสำนักก็เป็นได้

๔.๓ อายุและการลำดับความ

การกำหนดอายุของเอกสารโบราณ โดยอาศัยวิธีการศึกษาวิวัฒนาการของตัวอักษรในเอกสารชิ้นนี้กระทำได้ยาก เพราะยังไม่พบต้นฉบับเดิม อีกทั้งยังยากที่จะกล่าวว่าการปริวรรตมาตีพิมพ์ในครั้งนี้ได้คงไว้ซึ่งอักษรวิธิตามที่ปรากฏในต้นฉบับเดิมอย่างครบถ้วน

ส่วนเนื้อหาของเรื่องนั้นกล่าวได้ว่ามีศักราชกำกับอย่างชัดเจนมาก เพียงแต่ว่าลำดับความอาจจะสลับที่กันบ้าง เช่น ตอนที่หนึ่งกล่าวว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ ส่วนตอนที่สามกลับมีอายุมากกว่า เพราะกล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อ พ.ศ. ๑๘๔๐ เป็นต้น

อีกประการหนึ่ง เหตุการณ์ตอนต้นของตอนที่สามนั้นนับว่าน่าสนใจมาก เพราะศักราชที่ระบุนั้นเป็นครั้งกรุงสุโขทัย ชื่อ “พระศรีรัตนมหาธาตุ” ก็ชวนให้นึกถึง “พระศรีรัตนมหาธาตุเมืองเซียง” ยิ่งดูข้อความที่ว่า “. . . ตรีศด้วยขุมนุมนทั้งหลายอันมาแต่เมืองศรีธรรมราช . . .” แล้วนำไปเปรียบเทียบกับข้อความที่ว่า “. . . มหาเถร สังฆราช ปราชญ์เรียนจบปฎักไตรหลวงกว่าปู่ครูในเมืองนี้ทุกคนลุกแต่เมืองศรีธรรมราชมา . . .” ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของสุโขทัยก็ทำให้เกิดถึงสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างนครศรีธรรมราชกับสุโขทัย โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรมและศาสนา ยิ่งพิจารณาคำว่า “ศรีธรรมราช” ที่ใช้ตรงกันระหว่างเอกสารทั้ง ๒ ชิ้น นี้ด้วยแล้วทำให้เหตุการณ์ตอนนั้นสมจริงสมจังขึ้นมาก อีกทั้งยังน่าจะรับรองได้ว่าศักราชดังกล่าวคงจะถูกต้อง

๔.๔ ความมุ่งหมาย

“ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” นี้คงจะเขียนขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จำเพาะเจาะจง และเตือนความทรงจำของชุมชนที่พราหมณ์เกี่ยวข้องอยู่และขุมนุมนภายนอก

นอกจากนี้ยังเป็นการเรียกร้องกฎหมายคุ้มครองและสิทธิพิเศษของกลุ่มพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช อันสังเกตได้จากกฎและพระกำหนดที่ออกมาในระยะแรก ๆ ทั้งตอนที่ ๑, ๒ และ ๓ ดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพราหมณ์เหล่านี้มิได้ปกครองโดยเมืองนคร หากแต่ปกครองโดยกษัตริย์แห่งราชธานี

๔.๕ ลักษณะพิเศษ

“ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” ฉบับนี้ประกอบด้วยลักษณะพิเศษมากมาย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ โครงสร้างทางสังคมของชุมชนพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช และรายละเอียดในการปักปันเขตถือครองที่ดินของพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช เป็นต้น

๔.๖ สถานภาพ

เอกสารโบราณฉบับนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความตกต่ำของศาสนาพราหมณ์ ในนครศรีธรรมราช ในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๗ อย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับวิวัฒนาการอันรุ่งโรจน์ด้วยเวลาอันยาวนานของศาสนานี้ในนครศรีธรรมราช

กรณีนี้ตาม มิได้หมายความว่าศาสนานี้จะเสื่อมสิ้นศรัทธาไปจากนครศรีธรรมราช หลักฐานไม่น้อยที่แสดงให้เห็นว่าศาสนานี้ยังได้รับความนิยมนอยู่ในนครศรีธรรมราช ในช่วงนั้น อาทิ จารึกหลักที่ น.ศ. ๑๑ (น.ศ. พิเศษ) ซึ่งจารบนตัวนาคที่หัวระฆังสำริด ซึ่งค้นพบบริเวณวัดคงคาพิศ ตำบลกะหรอ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกหลักนี้จารด้วยอักษรไทย ภาษาไทย ภาษาเขมร และภาษาบาลี เมื่อ พ.ศ. ๒๒๐๓ ยังมีข้อความในคำแปลบางตอนดังนี้

... ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าทายกพร้อมด้วยพระสงฆ์ในวัดนี้ ได้สร้างระฆัง (ร่วม) กับพระสงฆ์และทายกนั้น ข้าพเจ้าเกิดในภพใดๆ ก็ขอให้ยินดีในยศศักดิ์ เป็นผู้แก่กล้า ยินดีในศีล ยินดีในธรรมมีเมิ่งขวัญมิวพรรณและโภคทรัพย์สื่อในโลกทั้งสาม ได้มธุรสอันหาที่มิได้ ด้วยการถือเอาสมณพราหมณ์ เป็นสัณฐานอาจารย์ จึงไม่เสียชื่อเสียง ด้วยการทำบุญนี้ ขอให้ข้าพเจ้าเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต...

๔.๗ ศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารโบราณชิ้นนี้มีศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอยู่หลายสาขา แต่ในที่นี้จะกล่าวเพียงบางสาขาที่เห็นว่าเด่นชัดมาก คือ

๔.๗.๑ ประวัติศาสตร์ศาสนา

ศาสนาพราหมณ์ได้เริ่มปรากฏร่องรอยในนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๔ ศาสนานี้ทั้งไควนิกายและไวษณพนิกายได้เจริญสูงสุดในนครศรีธรรมราช โดยมีหลักฐานทั้งโบราณวัตถุสถานและศิลาจารึกสนับสนุน และได้แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกับพุทธศาสนาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ศาสนานี้ได้ส่งอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของนครศรีธรรมราชอย่างสูงมาจนปัจจุบันนี้ ครั้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๘-๒๓ นั้น เอกสารโบราณชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่าศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช ได้ซบเซาลงไปมาก แต่ยังคงดำรงสภาพเป็นสถาบันที่สำคัญของนครศรีธรรมราช

๔.๑.๒ ด้านโบราณคดี

หลักฐานทางด้านโบราณคดีเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๓ นั้น แม้จะมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับช่วงก่อนหน้านั้น แต่โบราณวัตถุที่ค้นพบหลายชิ้นร่วมสมัยกับเอกสารชิ้นนี้เป็นอย่างดี เช่น พระวิฆณุ สำริด หลายองค์ พระศิวนาฏราชสำริด, พระอุมาสำริด, พระคเณศสำริด และหงส์สำริด เป็นต้น โบราณวัตถุเหล่านี้ค้นพบที่เทวสถานบริเวณตลาดท่าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตรงตามทีกล่าวไว้ในเอกสารชิ้นนี้ โบราณวัตถุเหล่านี้ปัจจุบันจัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช

ส่วนโบราณสถานทีกล่าวได้ในเอกสารชิ้นนี้ก็ตรงกับทีปรากฏในนครศรีธรรมราช คือ โบราณสถานบริเวณตลาดท่าม้า และถนนท่าชี อันไม่ห่างจากตลาดท่าม้ามากนัก โบราณสถานเหล่านี้ ได้แก่ หอพระนารายณ์, หอพระอิศวร, โบสถ์พราหมณ์, เสาชิงช้า และฐานพระสนมโบราณสถานเหล่านี้ได้รับการบูรณะใหม่ไปบ้างแล้ว และที่ยังไม่ได้รับการบูรณะก็ยังคงมีอยู่ แต่ยังเป็นการยากทีจะกำหนดอายุของโบราณสถานเหล่านี้ได้ เพราะในขณะนี้ยังไม่ได้ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดี

นอกจากนี้ชิ้นส่วนทีทำด้วยศิลาของสถาปัตยกรรมทีค้นพบทีตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบคราวิเคียนของอินเดียภาคใต้ และมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ก็ร่วมสมัยกับเอกสารชิ้นนี้ได้เป็นอย่างดี

๔.๑.๓ ด้านประวัติศาสตร์

เอกสารโบราณชิ้นนี้ได้สะท้อนให้เราเห็นสัมพันธ์ภาพระหว่างราชธานีกับนครศรีธรรมราช ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๓ พอควร แต่ทีมองเห็นได้ชัดเจนมาก คือ สภาพสังคมของพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช ความสัมพันธ์ระหว่างพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชกับพราหมณ์ในราชธานี ตลอดจนการทีพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชได้พยายามทีจะอาศัยอำนาจของราชธานีมาส่งการให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชปฏิบัติเพื่อสิทธิพิเศษและผลประโยชน์ของตนเอง

นอกจากนี้เอกสารโบราณชิ้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นชนชาติต่าง ๆ ทีเข้ามาตั้งถิ่นฐานหรือไปมาค้าขายในนครศรีธรรมราช เช่น จีน วัฒนกา และแขก เป็นต้น

๒. บทสรุป

จากที่กล่าวมาโดยตลอด อาจจะกล่าวได้ว่า “ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช” ได้สะท้อนให้เราเห็นภาพแห่งศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๘-๒๓ ได้ดี ถึงแม้ว่าจะมีบางภาพที่เลือนลางอยู่บ้าง นอกจากนี้เอกสารโบราณชั้นนี้ยังสัมพันธ์กับศาสตร์สาขาต่าง ๆ อีกหลายสาขา

อ้างอิง

- สุภัทวดีศ ดิศกุล, ม.จ. หลักการค้นคว้าวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ กรุงเทพฯ : ภาควิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๕๒๖.
- อัญญา จิตสุทธิญาณ “อักษรและภาษาที่พบในจารึกภาคใต้ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๘” เอกสารการประชุมทางวิชาการ ๑๐๐ ปีลายสื่อไทย จัดโดย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา วันที่ ๑๔-๑๖ กรกฎาคม ๒๕๒๖ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ปรีชา นุ่นสุข “จารึกหุบเขาช่องกอย : หน้าใหม่ของประวัติศาสตร์ภาคใต้” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๗ (พฤษภาคม ๒๕๒๓), หน้า ๔๘-๕๙.
- ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และระเอม แก้วคล้าย, “ศิลาจารึกหุบเขาช่องกอย” ศิลปากร ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔ (กันยายน ๒๕๒๓), หน้า ๘๙-๙๓.
- ตำรวราชานภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, ตำนานพราหมณ์ เมืองนครศรีธรรมราช พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ อำมาตย์เอก พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (สินธุ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา), โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๓.
- เชเดสต์, ยอร์ช ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๒ : จารึกทวารวดี ศรีวิชัย ละโว้ พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๐๔.
- วิเชียร ณ นคร และคนอื่นๆ นครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ ๒๕๒๑.

ประเสริฐ ณ นคร “จารึกที่พบในนครศรีธรรมราช” ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์
นครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช : วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ๒๕๒๑.

สุภัทรทิศ ติศกุล, ม.จ. ศาสนาพราหมณ์ในอาณาจักรขอม กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๖.

Quaritch Wales, H.G. *Siamese State Ceremonies* London, 1931.

Wyatt, David K. *The Crystal Sands : The Chronicles of Hagara 'Sri Dharmarāja* (Data Paper No. 98), New York : Southeast Asia Program, Cornell University, 1975.